

la voisi olla annettavaa tässäkin teoksessa tarkasteltujen ilmiöiden tutkimisessa – nuorten syrjäytymisestä startup-yrittäjien ponnisteluihin.

Vaikka terapeuttisen vallan hallinnan analyysi toimii kirjan johtoajatukseksi, jäämme kuitenkin pohtimaan, olisiko joistakin aineistoista tai ilmiöstä saanut irti vielä enemmän, jos terapeuttisia käytäntöjä, diskursseja ja politiikkoja olisi vallan hallinta-ajattelun lisäksi pohdittu toisenlaisista teoreettisista lähtökohdista. Esimerkiksi sommittuma-ajattelun kautta voitaisiin välttää haltuunottavaa luentaa tutkimuksen kohteesta ja ymmärtää vallan toiminnan erilaisen inhimillisten ja myös ei-inhimillisten toimijoiden ja toimintojen suhteissa ja yhteenliittymissä. On myös tärkeää huomata, että vallan hämmäisyys ja rihmastomaisuus tulee relevantiksi ymmärtää juuri silloin, kun yhteiskunnan rakenteet eivät enää kannattele. Silti valta toimii. Tällöin terapeuttisen ymmärryksen ja käytäntöjen seuraukset eivät ole ennalta määräytyt, vaan muotoutuvat sen mukaan, millaisiin kokoonpanoihin ja suhteisiin ne asettuvat. Tätä moninaista ja ambivalenttia terapeuttisen vallan toimintaa teos kokonaisuutena ansiokkaasti valottaa.

LÄHTEET

Lahti, Annukka (2019) *Bisexuality in Relationships: a Queer Psychosocial Approach*. Jyväskylän yliopisto. JYU Dissertations, 87.

Henriques, Julian, Hollway, Wendy, Urwin, Cathy, Couze, Venn, & Walkerdine, Valerie (1998) *Changing the Subject: Psychology, Social Regulation, and Subjectivity*. London & New York: Routledge.

Laura Mankki & Annukka Lahti

Laura Mankki työskentelee projektitutkijana Lean-johtamista käsittelevässä *LeWoGe*-hankkeessa Itä-Suomen yliopistossa. Jyväskylän yliopistoon tehtävässä väitöskirjassaan Mankki tutkii maahanmuuttajien sukupuolittuneita ja rodullistettuja toiminnan muotoja suomalaisessa työelämässä.

Annukka Lahti työskentelee Itä-Suomen yliopistossa tutkijatohtorina. Hänen tutkimusprojektinsa *Kun sateenkaaren päässä on ero: LHBTIQ+ ihmisten erojen prosessit* puretuu sateenkaari-ihmisten eroihin. Hänen väitöskirjansa käsittelee biseksuaalisuutta parisuhteissa psykososiaalisen ja queerutkimuksen näkökulmista.

Kirjallisen elämän moneus avautuu, valta-analyysi jää puolitiehen

Kirjallinen elämä markkinaperusteisessa mediayhteiskunnassa. Toim. Elina Arminen, Anna Logrén ja Erkki Sevänen. Vastapaino 2020. 428 s.

Kotimaisen kirjallisen elämän nykytila on tutkimusalue, jossa riittää runsaasti kartoittamatonta läänää, sillä kirjallisuussosiologia sijaitsee sivussa niin kirjallisuustieteen kuin yhteiskuntatutkimuksenkin valtavirrasta. Kaikki aihepiiriä käsittelevät julkaisut tulevat siis tarpeeseen, ja kirjallisuusmaailman tutkija ottaa ne innostuneesti vastaan.

Kirjallisuusmaailma on ollut voimakkaassa murroksessa 2000-luvulla. Trendejä ovat olleet ainakin keski suurten kustantamoiden fuusioituminen suuriin mediataloihin, itsenäisten kirjakauppojen väheneminen, ketjukirjakauppojen valikoiman kapeneminen, paperikirjojen lukemisen vaihtuminen äänikirjojen kuuntelemiseksi sekä kirjastojen muuttuminen monenlaisia palveluita ja elämyksiä tarjoaviksi kulttuuriinstansseiksi.

Tästä muuttuvasta kentästä artikkelikokoelma *Kirjallinen elämä markkinaperusteisessa mediayhteiskunnassa* käy otamaan selkoa. Teos koostuu kolmesta toista artikkelista. Kirjan toimittajien kirjoittama johdantoartikkeli taustoittaa ansiokkaasti kentän nykytilaa ja onkin suositeltavaa luettavaa kirjallisuusinstituutiosta kiinnostuneille tutkijoille ja opiskelijoille.

Esipuheessa kirjan tehtäväksi kuvataan, että se tarttuu tällä hetkellä kirjallisuuden kentällä havaittaviin ilmiöihin

ja selvittää, mitä ne kertovat kirjallisuusinstituution ja muiden yhteiskunnan osa-alueiden välisistä suhteista. Toisin sanoen kirja hyväksyy sisälleen lähes koko kirjallisuussosiologian tutkimuskentän, johon sisältyvät niin empiiriset tutkimukset kirjallisuusinstituution toimijoista kuin yhteiskunnallisten aiheiden käsittely kaunokirjallisissa teksteissä.

Ratkaisu on sinänsä ymmärrettävä, sillä kirjallisuussosiologisen tutkimuksen määrä on maassamme rajallinen. Laiveiden ovien periaate tuottaa kuitenkin kokonaisesitykselle ongelman: kun aihepiiri on järkälemäinen, ei kirja yli neljänsadan sivun mitallaankaan onnistu ottamaan siitä kunnan niskalengkkiä. Teosta lukeekin pikemminkin kiertoajeluna ajankohtaisten kirjallisuussosiologisten kysymysten maailmaan kuin kattavana karttana, jollainen sen kuitenkin samalla toivoisi olevan.

Kirjallisuusjärjestelmän osa-alueista keskeisimmiksi voitaneen mieltää kirjailijat, kustantamot, kirjakaupat, kriitikki, kirjastot ja lukeva yleisö. Siksi onkin hämmentävää, että kirjan artikkelit eivät käsittele kustantamoiden ja kirjakauppojen nykytilaa lainkaan. Kirjallisen elämän perusteiden analyysi jääkin kesken. Tämä harmittaa, sillä artikkelikokoelma olisi tarjonnut hienon mahdollisuuden juoksuputaa lukija läpi instituution tärkeimpien solmukohtien.

Rajauksen ongelmaan olisi voinut auttaa, jos artikkeleille olisi annettu jokin selkeämpi kehys kuin ”markkinaperustainen mediayhteiskunta”. Jo nykymuotoisen kirjallisen elämän kytkökset joko markkinoitumiseen tai medioitumiseen olisi tarjonnut enemmän kuin tarpeeksi lähtökohtia kokonaiselle teokselle. Nyt kirjallista maailmaa haravoidaan kirjastolaitoksen kehityksen analyysistä Jenni Haukion runon vastaanoton kautta äidinkielen ylioppilaskokaiden vastausten korpusanalyysiin. Tulokulmien moneus luo paikoin sirpalemaisen vaikutelman, vaikka yksittäiset artikkelit ovat ansiokkaita. Esiin tekee mieli nostaa ainakin Juhana Venäläisen pohdiskelu lukemiseen käytettävissä olevan ajan vähenemisestä tutkijan työssä sekä Kati Launiksen ja Aino Mälikallin artikkeli kirjaston ja koulun sekä nuorten lukemiskulttuurien suhteista.

Esipuheessa näkökulmien monenkirjaisuus perustellaan toteamalla, että kirjassa hahmotellaan tapausesimerkkien avulla ”ruohonjuuritason uudelleenjäsentymisiä ja ilmiöitä”, joita voi kutsua orastaviksi käytännöiksi. Ruohonjuuritason nuuskuttelu on toki tärkeää, sillä maan rajasta nousevat ne ilmiöt, joista myöhemmin tulee valtavirtaa. Jään kuitenkin miettimään, kuka vetäisi työhanskat käteen ja ottaisi käsitteeseen kirjallisuussosiologisen suuren ku-

van: sen, millaista valtaa kirjallisuusmaailmassa 2020-luvulla käytetään ja millaisia yhteiskunnan ja taiteen kehittymiseen liittyviä seurauksia tuolla valankäytöllä on. Suomalainen kirjallinen elämä ansaitsee ja tarvitsee kokonaisesityksen, jossa viimeaikaiset muutokset asetetaan kontekstiin.

Anne Mölsä

Kirjoittaja on Tampereen yliopiston väitöskirjatutkija, joka tutkii kaunokirjallisuuden kustannuspäätöksiä.

